

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра «Безпека праці та навколишнього середовища»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри _____
«Безпека праці та навколишнього середовища»
(назва кафедри)

_____ **Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ**

(підпис)

(ініціали та прізвище)

«_____» _____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інституційні основи прийняття рішень з попередження та ліквідації наслідків
(назва навчальної дисципліни)

надзвичайних ситуацій

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти – другий (магістерський)

галузь знань _____ **26 - Цивільна безпека**
(шифр і назва)

спеціальність _____ **263 - Цивільна безпека**
(шифр і назва)

освітня програма _____ **263.01 Охорона праці**
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ **Професійна підготовка**
(загальна підготовка / професійна підготовка)

форма навчання _____ **заочна**
(денна / заочна)

Харків – 2021 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни
Інституційні основи прийняття рішень з попередження та ліквідації наслідків
надзвичайних ситуацій

для студентів

ННІМІТ

(назва факультету)

Розробники:

доцент, к.т.н.

(посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Є.О. Семенов

(ініціали та прізвище)

(посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри
«Безпека праці та навколишнього середовища»

(назва)

Протокол від «31» серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри Безпека праці та навколишнього середовища

(назва кафедри)

(підпис)

Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ

(ініціали та прізвище)

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Шифр та назва освітньої програми	ПІБ Гаранта ОП	Підпис, дата
263.01 Охорона праці	В.Ф. Райко	

Голова групи забезпечення спеціальності _____

Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ

(підпис)

(ПІБ)

«_____» _____ 20__ р.

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри-розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Гарант освітньої програми

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета – формування у майбутніх фахівців здатності творчо мислити, навичок вирішувати складні завдання інноваційного характеру та приймати продуктивні рішення щодо планування та управління заходами цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності на першій посаді.

Загальні компетентності:

ЗК-3 – Здатність до системного творчого мислення, наполегливість у досягненні мети професійної та науково-дослідницької діяльності.

Професійні компетентності (ПК):

ПК-1 – Спроможність управляти роботою та стратегічним розвитком колективу в процесі здійснення професійної діяльності, а також діяльністю підприємства, організації в режимі надзвичайної ситуації.

ПК-2 – Знання на рівні новітніх досягнень, необхідні для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері цивільного захисту або охорони праці.

ПК-4 – Здатність до використання принципів, методів та організаційних процедур дослідницької та/або інноваційної діяльності.

Програмними результатами навчання:

ПРН 3 – Знати основні концепції цивільного захисту, охорони праці, сталого розвитку і методології наукового пізнання.

ПРН 6 – Уміння самостійно планувати виконання дослідницького та/або інноваційного завдання та формулювати висновки за його результатами, розробляти та представляти наукові статті, тези доповідей, реферати, звіти.

ПРН 7 – Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних проектів, спрямованих на регулювання техногенної та природної безпеки, збереження здоров'я та працездатності людини в трудовому процесі, з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

ПРН 20 – Розробляти системи управління цивільним захистом, охороною праці, техногенною безпекою підприємств, установ, організацій.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Основи професійної безпеки та здоров'я людини	Організаційно-технічне забезпечення аудиту з професійної безпеки робочих місць галузі
Техногенна та екологічна безпека в умовах виробничо-господарської діяльності	Експертиза та обстеження у сфері промислового будівництва та цивільного захисту
Безпека праці та професійні діяльності	Регіональна техногенна та промислова безпека в умовах сталого розвитку

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		З видами з навчальних занять (годин)			Індивідуальні заняття студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Контрольна робота (кількість робіт)	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	120/4	12	108	6	-	6	15	-	-	+

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 10,0 %.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Види навчальних занять (Л;ЛЗ;ПЗ;СР)	Кількість годин	Номери семестру. Назви змістовних модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1	2	3	4	5
1	ЛП СР	0,3 1,7	Тема 1. Організація заходів з попередження та ліквідації наслідків НС в Україні в умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. 1. Завдання, структура та принципи здійснення системи ЦЗ в Україні. 2. Завдання територіальної громади щодо побудови системи ЦЗ. 3. Система захисту населення та суб'єктів господарювання. 4. Державний нагляд у сфері ЦЗ.	1-5, 33, 37 Д 1-2
2	СР	2	Державне регулювання природно-техногенної безпеки. Повноваження суб'єктів забезпечення ЦЗ. Діяльність місцевих спеціалізованих служб ЦЗ.	1-3, 5-15, 18-33
3	СР	4	Сили та засоби ЦЗ. Реалізація системи моніторингу НС, щодо попередження та ліквідації наслідків НС. 1. Склад, завдання та особливості застосування сил цивільного захисту, що залучаються для попередження, локалізації та ліквідації надзвичайних ситуацій. 2. Порядок створення, організації роботи та ефективного	2, 5, 24, 37, 46, 47 Д 4

			<p>функціонування пунктів управління при ліквідації НС.</p> <p>3. Організація процесу моніторингу надзвичайних ситуацій різної природи походження.</p> <p>4. Прогнозування розвитку подій під час загрози, виникнення, локалізації та ліквідації НС.</p>	
4	Л2 СР	0,8 3,2	<p>Тема 2. Попередження надзвичайних ситуацій ТПХ.</p> <p>1. Застосування ризик-орієнтованого підходу до прогнозування та попередження НС ТПХ.</p> <p>2. Методи моніторингу надзвичайних ситуацій у різних режимах функціонування системи ЦЗ.</p> <p>3. Системи моніторингу небезпек.</p> <p>4. Організація та умови функціонування системи моніторингу.</p> <p>5. Забезпечення процесу функціонування системи моніторингу в умовах НС.</p>	37, 46, 47 Д 4
5	СР	2	<p>Оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення ЦЗ.</p> <p>Евакуаційні заходи та організація укриття населення у захисних спорудах.</p> <p>Утворення та організація діяльності підрозділів місцевої пожежної охорони.</p>	2, 9, 10, 21, 25, 26, 33, 35, 37
6	ПЗ1	4	<p>Практичне заняття №1. Розрахунок стійкості об'єкту в умовах попередження та ліквідації наслідків НС.</p> <p>1. Забезпечення безперервності управління виробництвом та ЦЗ об'єкту.</p> <p>2. Характеристика ступеню руйнувань споруд та обладнання.</p> <p>3. Методика розрахунку стійкості об'єкту.</p> <p>4. Оцінка вразливості об'єкта господарювання.</p> <p>5. Підготовка та забезпечення комплексу заходів, щодо виконання відновлювальних заходів.</p>	33, 37 Д 10
7	ЛЗ СР	0,8 3,2	<p>Тема 3. Методи підготовки та прийняття рішень в умовах попередження та ліквідації наслідків НС.</p> <p>1. Метод головного критерію прийняття рішень у НС.</p> <p>2. Метод розрахунку узагальненого критерію в умовах загрози або впливу НС.</p> <p>3. Метод нечітких множин.</p> <p>4. Метод експертних оцінок прийняття рішень</p> <p>5. Оптимізація рішень в умовах невизначеності.</p>	33, 37, 41, 42, 48, 49 Д 1, 5-8
8	СР	2	<p>Комплекс заходів захисту у сфері ЦЗ.</p> <p>Діяльність структурного підрозділу (посадової особи) з питань ЦЗ</p>	6, 8, 18, 21, 33-37
9	СР	4	<p>Організація ЦЗ на об'єкті господарювання.</p> <p>1. Повноваження суб'єктів господарювання, щодо попередження, локалізації та ліквідації наслідків НС.</p> <p>2. Організація процесу управління заходами з попередження та ліквідації НС на об'єктовому рівні.</p> <p>3. Документи у сфері ЦЗ, що розробляються суб'єктом господарювання.</p> <p>4. Основні заходи ЦЗ на об'єкті господарювання в умовах загрози та впливу НС.</p>	2-6, 33-37, 41, 42
10	Л4	0,8	<p>Тема 4. Метод експертних оцінок прийняття рішень при попередженні та ліквідації НС.</p> <p>1. Структуризація процедури колективного експертного оцінювання.</p> <p>2. Генерація експертної інформації та проведення</p>	50 Д 7, 8

	СР	3,2	експертизи. 3. Підготовка та прийняття експертних рішень. 4. Реалізація процедури оцінювання.	
11	СР	2	Запобігання НС. Планування, організація та забезпечення техногенної та пожежної безпеки на об'єкті господарювання. Організація навчання діям у НС.	3, 7, 12, 19-22, 28, 30-32
12	СР	4	Застосування методу експертних оцінок для прийняття рішень з попередження та ліквідації наслідків НС техногенного та природного походження. 1. Аналіз ситуації та прийняття рішення на проведення експертизи. 2. Формування експертної групи. 3. Генерація експертної інформації. 4. Аналіз експертної інформації. 5. Підготовка, узгодження та прийняття рішень. 6. Реалізація рішення експертного оцінювання.	50 Д 7, 8
13	Л5 СР	0,8 3,2	Тема 5. Методи та моделі прийняття рішень в умовах невизначенності, щодо ліквідації НС. 1. Моделі ідентифікації наслідків НС ТПХ, підготовки планів локалізації та ліквідації НС. 2. Моделі обирання ефективного плану дій, сил та засобів, що залучаються до ліквідації наслідків НС. 3. Моделі планування першочергових заходів та комплексу робіт з ліквідації НС. 4. Основні методи прийняття рішень в умовах загрози, локалізації та ліквідації НС ТПХ.	33, 45, 49, Д 5-9
14	СР	2	Визначення зони збитків, потенційної небезпеки та ризику.	14, 37, 38, 51
15	СР	4	Реалізація управлінських рішень з попередження, локалізації та ліквідації НС. 1. Завдання та склад об'єктової комісії з НС. 2. Процедура створення об'єктової комісії з НС. 3. Положення про об'єктову комісію з НС. 4. Функціональні обов'язки складу комісії з НС об'єкта господарювання. 5. Контроль результатів діяльності та корегування плану дій об'єктової комісії з НС.	2, 5, 6, 9, 18-21, 33- 35, 41, 42, 51
16	Л6 СР	0,8 3,2	Тема 6. Управління заходами з ліквідації НС. 1. Зміст методики оцінка стану об'єкта господарювання у НС. 2. Оцінка радіаційної обстановки на об'єкті господарювання. 3. Оцінка хімічної обстановки на території об'єкту. 4. Оцінка інженерного стану об'єкту господарювання. 5. Оцінка пожежної обстановки на об'єкті господарювання.	33, 34, 39, 42
17	СР	2	Організація системи ЦЗ на підприємстві, яке не має категорії цивільного захисту з чисельністю працівників 50 і менше осіб.	33-37
18	ПЗ2	2	Практичне заняття №2. Реалізація управлінських рішень з попередження, локалізації та ліквідації НС. 1. Завдання та склад евакуаційної комісії об'єкту. 2. Положення про евакуаційну комісію об'єкта господарювання, функціональні обов'язки членів евакуаційної комісії. 3. Розробка Інструкції про порядок дій (евакуацію)	2, 5, 6, 9, 18-21, 33- 35, 41, 42, 51

	СР	2	персоналу підприємства у разі загрози виникнення або виникненню НС техногенного, природного та соціально-політичного характеру 4. Склад та порядок створення формувань ЦЗ об'єкту відповідно до особливостей його функціонування. 5. Основний зміст Положення про формування ЦЗ об'єкту. 6. Розробка Інструкції про порядок дій персоналу підприємства, щодо контролю за додержанням протипожежного режиму на об'єкті господарювання.	
19	Л7 СР	0,8 3,2	Тема 7. Управління заходами з ліквідації НС. 1. Планування заходів з локалізації та ліквідації НС. 2. Загальні положення Плану реагування на НС ТПХ об'єкта господарювання. 3. Зміст заходів реагування системи ЦЗ об'єктового рівня. 4. Реалізація Плану реагування об'єкту господарювання на НС ТПХ. 5. План локалізації і ліквідації наслідків НС. 6. План приведення захисної споруди у готовність.	2, 5, 6, 9, 15, 18-21, 30-35, 41, 42, 51
20	СР	2	Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єкті господарювання в умовах НС.	2, 5, 8, 33, 37
21	СР	4	Підготовка працівників підприємств, установ та організацій до дій у НС. 1. Обов'язки керівника ЦЗ, посадових осіб ЦЗ та працівників підприємства у сфері ЦЗ. 2. Підготовка керівного складу осіб ЦЗ об'єкта господарювання. 3. Навчання особового складу формувань ЦЗ об'єкта господарювання. 4. Підготовка працівників об'єкту господарювання до дій у НС.	6-9, 19-20, 24, 28, 33- 37 Д 11
22	Л8 СР	0,8 3,2	Тема 8. Забезпечення стійкої роботи підприємств, установ та організацій в умовах попередження та ліквідації наслідків НС. 1. Основні напрямки підвищення стійкості функціонування об'єктів господарської діяльності у НС. 2. Заходи, спрямовані на попередження, зниження ризику та зменшення збитків від НС. 3. Забезпечення стійкості роботи об'єктів економіки в умовах попередження та ліквідації наслідків НС. 4. Організація безперервності управління виробництвом та ЦЗ об'єкту.	16, 30-37, 41, 42 Д 2, 3, 10
23	СР	2	Перспективи розвитку цивільного захисту об'єднаної територіальної громади.	1-3, 33-37
24	СР	4	Порядок організації та проведення спеціальних об'єктових навчань та тренувань з питань ЦЗ. 1. Види об'єктових навчань та тренувань з питань ЦЗ. 2. Організація та забезпечення підготовки та проведення об'єктових навчань та тренувань. 3. Проведення об'єктових навчань та тренувань з питань ЦЗ. 4. Аналіз результатів проведення об'єктових навчань та тренувань. 5. Планування заходів об'єктових навчань та тренувань на об'єкті господарювання.	2, 6-9, 19- 21, 36, 42

25	Л9 СР	0,3 1,7	Тема 9. Управління в умовах НС. 1. Системи управління в НС. 2. Особливості реалізації управлінських рішень у сфері ЦЗ на об'єкті господарювання в умовах загрози та впливу НС. 3. Принципи превентивного та оперативного планування заходів локалізації масштабів НС. 4. Контроль, регулювання та координація дій в процесі управлінській діяльності в умовах НС.	1, 2, 5, 6, 33, 34, 37, 41, 42 Д 1, 7, 8
----	----------	------------	---	---

Самостійна робота

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	8
2	Підготовка до практичних (лабораторних, семінарських) занять	8
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	10
4	Виконання індивідуального завдання: розрахункове завдання	30
5	Інші види самостійної роботи: практичне завдання	-
	Разом	56

Індивідуальні завдання

Розрахункове завдання

(Вид індивідуального завдання)

№ зп	Назва теми	Строки захисту (на якому тижні)
1	«Розробка та прийняття рішень з попередження та ліквідації НС на об'єкті господарювання посадовою особою з питань ЦЗ» (за варіантами)	До 15 тижня

Методи навчання

Метод навчання – досить складне, багато якісне багатовимірне педагогічне явище, в якому знаходять відображення об'єктивні закономірності, принципи, цілі, зміст і форми навчання. Цей зв'язок з іншими дидактичними категоріями взаємо-зворотній: принципи, цілі, зміст і форми навчання визначають метод, але вони не можуть бути реалізовані без нього, без урахування можливостей їх практичної реалізації. Науковці поділяють методи навчання на словесні (розповідь-пояснення, бесіда, лекція), наочні (ілюстрація, демонстрація) та практичні (досліди, вправи, лабораторні роботи, реферати тощо). При вивченні дисципліни використовуються проблемний підхід у лекції та пояснювально-ілюстративний метод. Проблемною є така лекція, що містить у собі проблемні, дискусійні твердження, варіанти вирішення яких досягаються обов'язковим обговоренням їх між усіма присутніми. Цьому передують монолог викладача, в якому він вводить слухачів у проблему, вказує на можливі підходи до її аналізу на матеріалі співставлення різних факторів та теорій і знайомить з деякими умовами та прецедентами її розв'язання, створюючи тим самим ґрунт для проблематизації зовнішнього діалогу. При пояснювально-ілюстративному методі, студенти, що навчаються одержують знання на лекції, з учбової або методичної літератури, через екранну допомогу в "готовому" вигляді. Сприймаючи і осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. У вузі даний метод знаходить найширше застосування для передачі великого масиву інформації. Це дозволяє студентам застосовувати усі форми освоєння матеріалу, що підвищує ефективність роботи у аудиторії. Окрім цього лектор має можливість застосовувати Інтернет сайти для ілюстрації лекційного матеріалу.

Методи контролю

Поточний контроль реалізується у формі опитування на лекціях, виступів на практичних заняттях, тестів, виконання індивідуальних завдань, проведення контрольних робіт, ректорських контрольних робіт тощо.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи студента, проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів, тестування за змістовними модулями (на 9 та 15 тижнях);
- з практичних, індивідуальних занять – за допомогою перевірки виконаних завдань, реферату за обраною темою.

Семестровий контроль проводиться у формі іспиту відповідно до навчального плану в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом.

Семестровий контроль може проводитися в усній формі по екзаменаційних білетах або в письмовій формі за контрольними завданнями. Можливе поєднання різних форм контролю.

Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть

враховуватись як допоміжна інформація для виставлення оцінки з даної дисципліни.

Студент вважається допущеним до семестрового екзамену з навчальної дисципліни за умови повного відпрацювання усіх практичних занять, та виконання індивідуальних завдань СРС, передбачених навчальною програмою з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1 – Розподіл балів для оцінювання успішності студента для іспиту

Контрольні роботи	Практичні заняття	Індивідуальне завдання (Розрахункове)	Іспит	Сума
35	35	10	20	100

Таблиця 2 – Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Рейтингова Оцінка, бали	Оцінка ECTS та її визначення	Національна оцінка	Критерії оцінювання	
			позитивні	негативні
1	2	3	4	5
90-100	A	Відмінно	<ul style="list-style-type: none"> - Глибоке знання навчального матеріалу модуля, що містяться в основних і додаткових літературних джерелах; - вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку; - вміння проводити теоретичні розрахунки; - відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні; - вміння вирішувати складні практичні задачі. 	Відповіді на запитання можуть містити незначні неточності
82-89	B	Добре	<ul style="list-style-type: none"> - Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу, що передбачений модулем; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати складні практичні задачі. 	Відповіді на запитання містять певні неточності;
75-81	C	Добре	<ul style="list-style-type: none"> - Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати практичні задачі. 	- невміння використовувати теоретичні знання для вирішення складних практичних задач.

64-74	Д	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу, що вивчається, та їх практичного застосування; - вміння вирішувати прості практичні задачі.	Невміння давати аргументовані відповіді на запитання; - невміння аналізувати викладений матеріал і виконувати розрахунки ; - невміння вирішувати складні практичні задачі .
60-63	Е	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу модуля, - вміння вирішувати найпростіші практичні задачі.	Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу модуля; - невміння попередньо і аргументовано висловлювати думку; - невміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач
35-59	FX (потрібне додаткове вивчення)	Незадовільно	Додаткове вивчення матеріалу модуля може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом.	Незнання основних фундаментальних положень навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - невміння розв'язувати прості практичні задачі .
1-34	Ф (потрібне повторне вивчення)	Незадовільно	–	- Повна відсутність знань значної частини навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - незнання основних фундаментальних положень; - невміння орієнтуватися під час розв'язання простих практичних задач

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

№ з/п	Назва підручників, навчальних посібників, методичних вказівок, каталог інформаційного і матеріального забезпечення
1	2
1.	Конституція України. – К., 1996.
2.	Кодекс цивільного захисту України. ВР України 02.10.2012 р., № 5403 - VI. (із змінами і доповненнями)
3.	Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки". ВРУ, №2245-III від 18.01.01 р.
4.	Постанова КМУ від 24.03.04 №368 "Про затвердження Порядку класифікації НС за їх рівнями."
5.	Постанова КМУ від 09.01.14 №11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту.»
6.	Постанова КМУ від 26.06.13 №443 «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил ЦЗ»
7.	Постанова КМУ від 26.06.13 №444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у НС»
8.	Постанова КМУ від 09.10.13 №787 «Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань ЦЗ»
9.	Постанова КМУ від 23.10.13 №819 «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань ЦЗ»
10.	Постанова КМУ від 30.10.13 №841 "Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення НС ТПХ."
11.	Постанова КМУ від 15.02.99 №192 "Положення про організацію оповіщення і зв'язку у НС."
12.	Постанова КМУ від 11.07.02 №956 "Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки."
13.	Класифікатор НС ДК 019:2010. –К.: Держспоживстандарт України, 2010. -19 с.
14.	Постанова КМУ від 24.06.03 №175 "Про затвердження Методики оцінки збитків від наслідків НС ТПХ."
15.	Постанова КМУ від 25.03.09 №253 "Про затвердження Порядку використання захисних споруд ЦЗ (ЦО) для господарських, культурних та побутових потреб."
16.	ДСТУ Б А.2.2-7:2010. Проектування. Розділ інженерно-технічних заходів ЦЗ (ЦО) у складі проектної документації об'єктів. –К.:Мінрегіонбуд України, 2010.
17.	ДСТУ 3891-99. Безпека у НС.- К.:Держстандарт, 1999.
18.	Наказ ДСНС України з НС №335 від 12.07.16 р. «Про затвердження Примірною переліку документів з питань ЦЗ, що розробляються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання.»
19.	Наказ ДСНС України з НС №310 від 06.06.14 р. «Про затвердження Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у НС»
20.	Наказ ДСНС України з НС №458 від 08.08.14 р. «Про внесення змін до Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у НС»

1	2
21.	Наказ ДСНС України з НС №16-6361/161 від 26.04.17 р. «Про проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань ЦЗ»
22.	Наказ МВС України №98 від 23.02.06 р. «Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів.»
23.	Наказ МВС України №1400 від 12.12.12 р. «Про затвердження Класифікаційних ознак НС.»
24.	Наказ МВС України №113 від 31.01.15 р. «Про затвердження Примірного положення про формування ЦЗ»
25.	Наказ МВС України №579 від 10.07.17 р. «Про затвердження Методики планування заходів з евакуації»
26.	НПАОП 0.00-4.01-08 Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту. Від 24.03.2008 наказ № 53 Держгірпромнагляд Зміни: 16.11.2009 Наказ № 194 Держгірпромнагляд Зареєстровано: 07.12.2009 № 1173/17189 Мінюст України
27.	НПАОП 0.00-4.09-07 Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства. Від 21.03.2007 Наказ № 55 Держгірпромнагляд Зміни: від 25.09.2007 Наказ № 216 Держгірпромнагляд Зареєстровано від 07.11.2007 № 1252/14519 Мін'юст України
28.	НПАОП 0.00-4.12-05 Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці. Від 26.01.2005 Наказ № 15 Держнаглядохорон праці України. Зміни від 16.11.2007 Наказ № 273 Держгірпромнагляд, від 30.01.2017 Наказ № 140 Мінсоцполітики Зареєстровано: від 30.01.2017 Наказ № 140 20.02.2017 № 234/30102 Мін'юст України
29.	НАПБ Б.03.002-07 Нормативний акт пожежної безпеки. Норми визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою. – Затверд. наказом МНС від 03.12.2007, № 833.
30.	ДБН В.1.1-7-2002 Державні будівельні норми . Захист від пожежі. Пожежна безпека об'єктів будівництва. – К. , 2003.
31.	ДБН В.2.5-28-2006 Державні будівельні норми. Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення. – К. : Мінбуд України, 2006. – 80 с. (зміни 1, 2)
32.	ДБН В.2.5-67: 2013 Державні будівельні норми. Інженерне обладнання будинків і споруд. Опалення, вентиляція та кондиціонування. – К.: Мінрегіон України, 2013.
33.	Організація цивільного захисту під час реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні/ О.Я.Лещенко та ін. – К.:ДСНСУ, Інститут державного управління у сфері цивільного захисті, 2017. – 125 с.
34.	Порадник керівнику підприємства, яке не має категорії ЦЗ з чисельністю працівників 50 і менше осіб, щодо відпрацювання документації з питань ЦЗ та проведення об'єктового тренування. - Суми: ДСНСУ, Навчально-методичний центр ЦЗ та БЖД в Сумській обл., 2018. – 62 с.
35.	Методичний супровід суб'єктів господарювання, що проводять навчання населення діям у надзвичайних, аварійних ситуаціях та в умовах терористичного акту/ Матеріали семінару-практикуму. – Львів: ДСНСУ, 2016. – 179 с.
36.	Методична розробка з організації проведення спеціального об'єктового навчання з питань ЦЗ на об'єктах та системах життєзабезпечення ЖКГ на прикладі КП «Міськводоканал» Сумської міської ради/ Уклад. Давиборщ С.Л., Кудінов В.С., Мухойд М.М. – Суми: ДСНСУ, Навчально-методичний центр ЦЗ та БЖД Сумської обл., 2018. – 86 с.

1	2
37.	Цивільний захист [підручник] / О.І. Запорожець, В.О. Михайлюк, Б.Д. Халмурадов та ін. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 264 с.
38.	Методичні вказівки до виконання самостійної та практичної роботи «Визначення осередків ураження у НС» з курсу «Цивільний захист» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання /Уклад. Бахарева Г.Ю., Толстоусова О.В., Букатенко Н.О., Гуренко І.В. –Х.: НТУ«ХПІ», 2015.-12 с.
39.	Методичні вказівки до виконання самостійної та практичної роботи «Методика визначення радіаційної обстановки при використанні ядерної зброї та аврїях на АЕС» з курсу «Цивільний захист» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання /Уклад. Бахарева Г.Ю., Толстоусова О.В., Гуренко І.В., Букатенко Н.О. –Х.: НТУ«ХПІ», 2015.-16 с.
40.	Методичні вказівки до виконання практичної заняття «Застосування засобів індивідуального захисту» з курсу «Цивільний захист» для студентів усіх факультетів /Уклад. Кукленко Т.В., Гуренко І.В., Мякий В.О. –Х.: НТУ «ХПІ», 2007.-15 с.
41.	Методичні вказівки до виконання практичної заняття «Попередження надзвичайних (аварійних) ситуацій на підприємстві (організації, установі)» з курсу «Цивільний захист» для студентів усіх факультетів /Уклад. Корнійчук А.М. –Х.: НТУ «ХПІ», 2017.-29 с.
42.	Методичні вказівки до виконання практичної заняття «Підготовка та відпрацювання дій з питань ЦЗ на об'єктах СГ у випадку НС» з курсу «Цивільний захист» для студентів усіх факультетів /Уклад. Корнійчук А.М. – Х.: НТУ «ХПІ», 2017.-16 с.
43.	Методичні вказівки до виконання практичної заняття «Організація і планування евакуаційних заходів у випадку НС» з курсу «Цивільний захист» для студентів усіх факультетів /Уклад. Корнійчук А.М. –Х.: НТУ «ХПІ», 2017.-15 с.
44.	Практикум із курсу «Цивільна оборона» /М.А.Кулакова, В.О.Ляпун, Н.П.Мандрика та ін. за ред. проф. В.В.Березуцького. –Х.: Факт, 2007.-120 с.
45.	Saaty T.L. Decision making with Dependence and Feedback. The Analytic Network Process / T.L. Saaty. Pittsburgh: PWS Publications, 2000. – 370 p.
46.	Абрамов Ю.О. Моніторинг надзвичайних ситуацій. Підручник. / Ю.О. Абрамов, Є.М. Грінченко, О.Ю. Кіроцький, П.А. Коротинський, С.М. Миронець, В.О. Росоха, В.В. Тютюник, В.М. Чучковський, Р.І. Шевченко – Х.: Вид-во АЦЗУ, 2005. – 530 с.
47.	Абрамов Ю.О. Основні поняття та концепція моніторингу небезпечних факторів, як елемент єдиної системи попередження надзвичайних ситуацій / Ю.О. Абрамов, Є.М. Грінченко, В.В. Тютюник, Р.І. Шевченко // Пожежна безпека: Теорія і практика: зб. наук. пр. Акад. пожеж. безпеки ім. Героїв Чорнобиля. – №1 – Черкаси, 2008 – С. 5-8.
48.	Петров Е.Г. Методи і засоби прийняття рішень у соціально-економічних системах / Е.Г. Петров, М.В. Новожилова, І.В. Гребенник. – К.: Техніка, 2004. – 256 с.
49.	Мосов С.П. Базові принципи та структура процесу формування управлінських рішень у сфері пожежної безпеки Держави. / С.П. Мосов // Пожежна безпека: Теорія і практика: зб. науч. пр. Акад. пожеж. безпеки ім. Героїв Чорнобиля – №1 – Черкаси, 2008. – С.78-83.
50.	Інтроспективний аналіз. Методи та засоби експертного оцінювання: монографія / В.В. Крючковський, Е.Г.Петров, Н.А.Соколова, В.Е.Ходаков; під ред. Е.Г.Петрова. – Херсон: ФОП Гринь Д.С., 2011. – 168 с.
51.	План реагування при виникненні загрози і ліквідації наслідків аварій у разі небезпечних метеорологічних явищ (сильний снігопад, ожеледиця, сніжні занесення) на території В.Ялта. – ГУ МНС України в АР Крим, 2006. – с. 55.

Допоміжна література

1.	ДСТУ ISO 45001:2019 Системи управління гігієною та безпекою праці.
2.	Цивільний захист: навчальний посібник/Бахарева Г.Ю., Твердохлебова Н.С., Любченко І.М., Гуренко І.В. та ін. –Х.: НТУ«ХПІ», 2015.-115 с.
3.	Цивільна оборона: навчальний посібник /Кулаков М.А. та ін. –Х.: НТУ«ХПІ», 2008. – 312 с.
4.	Нефедов Л.И. Модели и методы мониторинга опасных чрезвычайных природных ситуаций на магистральных автомобильных дорогах /Л.И. Нефёдов, Н.Ю. Филь, Ю.Л. Губин // Технология приборостроения. – 2009. – №2. – С. 23-28.
5.	Нефедов Л.И. Модели принятия решений по ликвидации чрезвычайных ситуаций на магистральных автомобильных дорогах / Л.И. Нефедов, В.Е Овчаренко, Н.Ю. Филь, О.Н. Замирец, Ю.Л. Губин // Технология приборостроения. – 2008. – №2. – С. 25-27.
6.	Нефедов Л.И. Управление проектами ликвидации чрезвычайных ситуаций на магистральных автомобильных дорогах / Л.И. Нефедов, Ю.Л. Губин // Актуальные проблемы управления бизнесом, предприятиями и проектами: тез. докл. VI Междунар. научно-практ. конф., Харьков, 2008
7.	Сморозинский С.С. Методы анализа и принятия управленческих решений [Учебное пособие по курсу "Методы и системы принятия решений" для студентов экономико-управленческих специальностей] / С.С. Смородинский, Н.В. Батин – Минск: БКУУ, 2000. – 101 с.
8.	Гудков П.А. Методы сравнительного анализа: учебное пособие / П.А. Гудков; под редакцией профессора А.М. Бершадского – Пенза: Изд-во Пенз. гос. ун-та, 2008. – 81 с.
9	Пономарёв О.С. Нечеткие множества в задачах автоматизированного управления и принятия решения: [уч. пособие] / О.С. Пономарёв – Х.: НТУ «ХПІ», 2005. – 232 с.
10.	Методичні вказівки до виконання СР «Стійкість об'єктів економіки до ударної хвилі» з курсу «Цивільний захист» для студентів усіх форм навчання усіх спеціальностей /Уклад. Г.Ю.Бахарева, В.О.Мягкий, О.В.Толстоусова, Н.О.Букатенко. –Х.: НТУ«ХПІ», 2012.-28 с.
11.	Методичні вказівки до виконання практичної заняття «Відпрацювання прийомів першої (долікарської) допомоги при нещасному випадку з використанням тренажера» з курсу «Цивільний захист» для студентів усіх факультетів /Уклад. І.В. Гуренко, Є.О. Семенов. –Х.: НТУ «ХПІ», 2012.-16 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. <http://www.mns.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.
2. <http://www.president.gov.ua> - Офіційне інтернет-представництво Президента України.
3. <http://www.rada.gov.ua> - Офіційний сайт ВР України.
4. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Держ. комітету України з промислової безпеки, ОП праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
5. [http:// web.kpi.kharkov.ua/](http://web.kpi.kharkov.ua/) – Сайт кафедри «ОП та НС» НТУ «ХПІ».
6. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».